

Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach
Wydział Artystyczny

Paweł Szeibel

***Roślina jako medium
w kreowaniu interdyscyplinarnych działań
z pogranicza instalacji, malarstwa oraz video***

Praca doktorska przygotowana pod kierunkiem promotora:
dr hab. Andrzej Tobis
oraz promotora pomocniczego:
dr Paweł Mendrek

Katowice 2016

Roślina jako medium w kreowaniu interdyscyplinarnych działań z pogranicza instalacji, malarstwa oraz video

„Roślina jako medium w kreowaniu interdyscyplinarnych działań z pogranicza instalacji, malarstwa oraz video”. Punktem wyjścia realizując projekt były doświadczenia początkującego ogrodnika nabyte zarówno w czasie dzieciństwa jak i obecnie. Powstał cykl prac przedstawiający pejzaż najbliższego otoczenia, rozumiany jako przestrzeń rodzinnego ogrodu. Z szerszej perspektywy wyłania się wątek badania relacji zachodzących pomiędzy człowiekiem a przyrodą sztucznie wygenerowaną, gdzie ogrodnik ma kontrolę nad wszystkimi procesami w naturze. Jestem autorem kilku projektów podejmujących temat a prezentowane prace są próbą wypowiedzenia się w innym medium jakim jest malarstwo. Skoncentrowałem się głównie na szukaniu wspólnych płaszczyzn w takich dziedzinach jak: sztuka, natura, technologia. Rozszerzenie obszarów zainteresowań umożliwiło tworzenie nowych pomysłów i strategii artystycznych. Koncepcja pracy rozwinęła się w kierunku malarstwa i instalacji. Video oraz fotografia służyły jako narzędzie do rejestrowania zachodzących zmian w przyrodzie. Na ich podstawie zostały wykonane kompozycje poszczególnych obrazów. Filmy video są podporządkowane malarstwu, to one wywołują inne aktywności. Część moich prac odnosi się do doświadczeń i informacji zdobytych od zaprzyjaźnionych ogrodników, jak również obserwowania hobbystów z najbliższego otoczenia. W tym przypadku jest to jedna z prac dokumentujących własne doświadczenia zdobywane pracując z roślinami. W dyplomowym video „Pamiętajcie o ogrodach” obserwuję w jaki sposób mieszkańcy obrzeży miast aranżują przydomowe ogrody, budują krajobraz, systematyzują, oswajają i starają się odtworzyć fragment ulubionego pejzażu. Nowo powstałe osiedla, otoczone zieleńcami, to wyjątkowe miejsca, to laboratorium i niekończący się eksperyment. W teatralnej scenografii ograniczonej betonowym płótnem trójka działkowiczów spędzała swój wolny czas. Odbiorca towarzyszył głównym bohaterom w ich codziennych czynnościach, takich jak: sadzenie roślin, podlewanie czy sprzątanie. Ważnym elementem instalacji była wspólna przestrzeń dźwiękowa. To dźwięk łączył wyizolowane, tajemnicze światy. Instalacja ta miała na celu popularyzować formy

aktywnego spędzania wolnego czasu. Odpowiednie zagospodarowanie chwil przeznaczonych na odpoczynek to ogromny problem współczesnego, zapracowanego społeczeństwa. Video, dla którego scenografią był ogród działkowy przełamał stereotyp spojrzenia na pejzaż śląski jako skupisko mocnych form architektury przemysłowej. Równie ważnym projektem o przestrzeni jest instalacja „Botanik”, zrealizowana w Galerii Sztuki Współczesnej BWA w Katowicach. Projekt polegał na umieszczeniu doniczek z ziemią wraz z systemem nawadniającym w galerii. Znajdujące się w ziemi przypadkowe nasiona oraz korzenie zaczęły kiełkować. Układ ten nawiązywał do przydomowych, nielegalnych hodowli roślin. Projekt „Pokrzywy” zrealizowany w ramach Zielonego Jazdowa w CSW Zamek Ujazdowski polegał na zbiorze pokrzywy porastającej wzgórze parku, pozyskiwaniu z niej włókien, aby upleść hamak. Monotonne czynności były pretekstem do integracji uczestników oraz rozmowy o kryzysach, nie tylko finansowych.

Nawiązania do świata botaniki wynikają z moich dziecięcych zainteresowań. Będąc dzieckiem fascynowało mnie zakładanie ogrodu. Przejawiało się to w powoływaniu pierwszych grządek, uprawianiu podstawowych warzyw oraz dbaniu o ich rozwój. W kolejnych latach koncepcja rozrastała się, zostały anektowane kolejne przestrzenie na urządzenie rabat roślin ozdobnych. Do ogrodu przenosiłem rośliny zdobyte z dziecięcych wypraw po najbliższym otoczeniu, najczęściej były to byliny pospolite takie jak rozchodnik, paproć czy tojeść rozestana. Kolejne egzemplarze otrzymywałem od najbliższych. Gromadzenie roślin przerodziło się w pasję do ogrodnictwa. Wraz z nowymi roślinami nabywałem doświadczenia w rozsadzaniu, przycinaniu i rozmnażaniu kolejnych okazów. W tymże ogrodzie znajduje się pracownia. W naturalny sposób wywołuje u mnie połączenie malarstwa i ogrodnictwa. Wyjście do pracowni często kończy się zabiegami ogrodniczymi. Te dwie dziedziny wymagają w pełni oddania i zaangażowania osoby praktykującej. To bezinteresowne działanie nie zawsze kończy się sukcesem.

Rośliny wytwarzają niesamowitą aurę, wzbudzają sporo pozytyw-

nych emocji i skojarzeń, działają na większość zmysłów człowieka. Polisensoryczność roślin zbliża nas do świata flory. Pejzaż jak i poszczególne gatunki roślin są od wieków podejmowanym tematem w historii sztuki. W malarstwie pełniły formę scenografii dla głównego tematu dzieła a w kolejnych wiekach stały się samodzielnym tematem.

Dlaczego malarstwo? Malarstwo, podobnie jak rozwój rośliny, jest procesem, w trakcie którego czas jest jednym z ważniejszych elementów. W czasie tego procesu doświadczamy wzmożonej koncentracji i wyciszenia, co sprzyja refleksji i medytacji. Jest to moment paranaukowej obserwacji i analizy malowanego przedmiotu. W przeciwieństwie do fotografii malarstwo to wnikliwa i czasochłonna rejestracja przyrody, co nadaje technice szlachetności. Malarstwo to powrót do nabytych umiejętności komunikowania się z odbiorcą. Chęć zamiany z interdyscyplinarnych działań nastawionych na interakcję z odbiorcą, na intymną formę przekazu. Warto dodać, że jest to próba oderwania się od innych złożonych form przekazu. Powrót do malarstwa to zwrócenie się ku namacalnej formie pewnego obiektu, analogowego zapisu rzeczywistości. Cyfrowy obraz lub działania warsztatowe funkcjonują pełnoprawnie jedynie w danej chwili. Natomiast malarstwo jest trwałe. Obraz jest przepracowaniem problemu nie tylko tematu jakim jest ogród, ale również problemu czysto formalnego, takiego jak kompozycja, kolor, przestrzeń.

W wyniku pracy doktorskiej powstał cykl obrazów uzupełnionych trzema instalacjami. Cykl ten podejmuje wątek niepowodzeń ogrodniczych, są to najczęściej popularne rośliny w fazie zakażenia. Proces malowania jest próbą odpowiedzi na pytanie z jakiej przyczyny rośliny te obumierają, co było powodem tej klęski ogrodniczej. Prace są również formą empirycznego poznawania świata botaniki, a w szczególności pojedynczych gatunków znajdujących się w mojej kolekcji. Cykl prac odnosi się do ogrodu. To próba dokumentowania działalności ogrodnika amatora, który popełnia bardzo dużo błędów w prowadzeniu ogrodu. Możemy podkreślić, że jest to próba kolekcjonowania nie tylko roślin, ale także

kolekcjonowania doświadczeń. Ogromne zainteresowanie społeczne kulturą ogrodniczą skutkuje zamieszczaniem na portalach społecznościowych efektów innowacyjnych koncepcji hodowli roślin. Autorzy prezentują fotografie zakończonych sukcesem eksperymentów, pomijając niepowodzenia. Zastanawianie się i próba uzyskania odpowiedzi odnośnie przyczyny klęski ogrodniczej, według mnie, jest bardzo ciekawym wątkiem dla malarza. Obraz jest próbą przeprowadzenia analizy i kontemplacji nad procesami biologicznymi zachodzącymi w naturze.

W malarstwie jak i w przyrodzie najważniejszy jest niekończący się proces. Mniej istotny jest efekt na rzecz budowania i kreowania nowej rzeczywistości. Na samym początku trudno określić efekt pracy, jest on sumą różnorodnych parametrów. Istnieje ciągła możliwość dokonywania zmian. W przyrodzie można zauważyć cykliczność związaną z kalendarzem biodynamicznym, kiedy to jest czas na rozwijanie i zamieranie rośliny. Natomiast w działaniach artystycznych jest pomysł i jego realizacja, co ukazuje podobnie jak w przyrodzie pewną cykliczność. Intrygująca jest możliwość ciągłego dokonywania zmian i ulepszania koncepcji, zarówno w pracy z roślinami, jak również w działaniach artystycznych możemy podchodzić do jednego tematu w alternatywny sposób. Cały czas jest to praca w procesie, wymagająca bezpośredniego interwencji w zastaną rzeczywistość, praca z otwartą, organiczną strukturą.

obrazy

Cocos Nucifera

Współcześnie sprzedaż roślin została skomercjalizowana. Centra handlowe przez cały rok przygotowują różnorakie oferty sprzedaży kwiatów. Jesienią możemy zakupić chryzantemy i wrzosi w różnych kolorach, odmianach i kompozycjach. Zimą na sklepowych półkach odnajdziemy bożonarodzeniowe poisencje, wiosnę zapowiadają cebulki hiacyntów, krokusów czy żonkili. Natomiast latem odnajdziemy palmy kokosowe, przypominające nam wakacje w ciepłych krajach. Producenci dodatkowo zachęcają nas kolorowymi fotografiami na opakowaniach. Podświadomie pragniemy posiadać namiastkę egzotyki na własnym parapecie. Niestety, nie służy to hodowanej roślinie, gdyż potrzebuje ona do życia wysokiego stężenia soli. Niezapewnienie podstawowych warunków do rozwoju powoduje powolne zasychanie pędów. W rezultacie odnotujemy porażkę.

Lactuca sativa

Zwykle sadzonki sałat można nabyć w sklepie ogrodniczym. Wtedy bardzo precyzyjnie jesteśmy w stanie określić, ile sadzonek należy zakupić, aby zasadzić je na planowanym warzywniku. Bardziej ekologicznym rozwiązaniem wydaje się samodzielne zasianie nasion sałaty. Przygotowanie własnych sadzonek daje nam większą satysfakcję. Systematycznie je wtedy pielęgnujemy i obserwujemy ich rozwój. Jednakże siejąc, nie mamy pewności, ile nasion zakiełkuje. Obraz prezentuje proces rozsadzania zbyt gęsto zasianych sałat. Duże zagęszczenie niekorzystnie wpływa na pojedyncze egzemplarze, brak światła zmusza roślinę do dynamicznego wzrostu. Rośliny są wątłe, nie potrafią rozwijać się prawidłowo, nie wykształca się stabilna łodyga. Wówczas rozwiązaniem problemu jest rozsądzenie sadzonek. Podjąłem taką próbę, jednakże po dwugodzinnej pracy okazało się, że brakuje przestrzeni do dalszej rozsady. W trakcie większość mizernych roślin łamała się i ulegała zniszczeniu. Błędem było zbyt gęste rozsianie nasion, wiele z nich nie rozwinęło się właściwie.

Łąka

Podstawowym zajęciem każdego ogrodnika powinno być zbieranie nasion. Można je znaleźć w zaprzyjaźnionych ogrodach, ale większość wyszukać w środowisku naturalnym. Sztuczna łąka powstała na skrót. Nasiona zostały zakupione przypadkiem w centrum handlowym. W sprzedaży komercyjnej nie jesteśmy w stanie nabyć roślin charakterystycznych dla naszego pejzażu. Obecnie bardzo popularne jest zakładanie banków nasion, gdzie kuratorzy gromadzą szczególnie narażone na wyginięcie nasiona. Jednakże w kolejnym sezonie samodzielnie zebrałem zestaw nasion lokalnych bylin. Proces malowania obrazu trwał zbyt długo. Dopiero późną wiosną nasiona trafiły na przyszlą łąkę. Niestety, nie każda roślina zakiełkowała, nie udało się osiągnąć założonej koncepcji kwiecistej łąki.

Kolekcja

Moment zamierania roślin jest często niezauważalny. Przenosimy zamierające rośliny w nowe miejsce, aby w innych warunkach zregenerowały się i pobudziły do życia. Każdy ogrodnik amator ma takie miejsce dla mniej reprezentacyjnych roślin. Odkłada tam pojedyncze eksponaty. Resztki roślin funkcjonują przez pewien czas zanim zostaną wyrzucone. Na potrzeby obrazu, w pracowni powstało miejsce do kolekcjonowania zasuszonych roślin.

Suchy sierpień

Obraz przedstawia przycięte drzewko bonsai. Pierwsze cięcie i formowanie sadzonki świerku zakończyło się sukcesem. Kolejnym etapem kształtowania miało być drutowanie i wyginanie. W przerwie wyjechałem na krótki wyjazd wakacyjny. Po przyjeździe roślina była nadal zielona, jednakże delikatne poruszenie spowodowało nagłe opadnięcie wszystkich igieł. Wyjątkowo upalny sierpień był przyczyną wysuszenia płytkiej i wąskiej bryły korzeniowej a tym samym zamierania rośliny.

Solaris

Dla początkującego hodowcy winorośli idealną odmianą będzie Solaris. Gatunek ten jest łatwy w uprawie, ponieważ jest odporny na niskie temperatury oraz wszelkiego rodzaju choroby. Pierwsze próby wyhodowania tej odmiany zostały przeprowadzone w latach siedemdziesiątych w Niemczech. Udokumentowane na obrazie sadzonki zostały przesłane w pudełku, zabezpieczone żółtym workiem foliowym i otoczone wilgotną tkaniną. Do przesyłki zaprzyjaźniony ogrodnik dołączył skrupulatnie rozrysowaną oraz opisaną instrukcję zakładania przydomowej winnicy. Wszystkie sadzonki przyjęły się i każdego roku bogato owocują.

Świerk

Na skraju ogrodu znajduje się grządka, porośnięta niskimi świerkami. Drzewka te w czasie świąt bożego narodzenia są przenoszone do domu i pełnią funkcję świątecznej dekoracji. Każdego roku staram się w delikatny sposób przenieść je do mieszkania wraz z bryłą korzeni, licząc na to, że po świątach wróci z powrotem do ogrodu. W grudniu choinka jest przenoszona po różnych pomieszczeniach w domu, zaczynając od najchłodniejszego miejsca aż do salonu. W ubiegłym roku tradycyjnie nie udało się podtrzymać przy życiu tej wyjątkowej rośliny. Obecnie na grządce w ogrodzie rosną jeszcze cztery egzemplarze.

instalacje

Cykl instalacji: urządzenie do obserwowania, kiełkowania i transportowania roślin

W pracowni powstają spontanicznie instalacje związane, podporządkowane roślinom oraz malarstwu. Potrzeba chwili prowokuje do budowania konstrukcji z elementów innych prac. Drewniane elementy są modułami wykorzystywanymi w różnoraki sposób. Pierwszym ich przeznaczeniem była potrzeba przewiezienia owocującej sadzonki pomidora. Powstała kapsuła otoczona folią spożywczą. W środku umieszczony krzak został unieruchomiony za pomocą jutowego sznurka. Innym razem elementy te posłużyły do budowania prowizorycznej hydroponicznej uprawy warzyw. Worek foliowy oraz inne tworzywa sztuczne posłużyły do zbudowania zbiornika na wodę. Ostatnia instalacja to urządzenie do obserwowania roślin. Dla elementów martwej natury została skonstruowana siatka, dzieląca na kwatery malowane obiekt.

Roślina jako medium w kreowaniu interdyscyplinarnych działań z pogranicza instalacji, malarstwa oraz video

Roślina jako medium w kreowaniu interdyscyplinarnych działań z pogranicza instalacji, malarstwa oraz video

Roślina jako medium w kreowaniu interdyscyplinarnych działań z pogranicza instalacji, malarstwa oraz video

Roślina jako medium w kreowaniu interdyscyplinarnych działań z pogranicza instalacji, malarstwa oraz video

Roślina jako medium w kreowaniu interdyscyplinarnych działań z pogranicza instalacji, malarstwa oraz video

Zbiór prac:

Cocos nucifera, olej na płótnie, 100 x 70 cm

Lactuca sativa, olej na płótnie, 110 x 120 cm

łąka, olej na płótnie, 110 x 120 cm

Kolekcja, olej na płótnie, 100 x 110 cm

Suchy sierpień, olej na płótnie, 100 x 110 cm

Solaris, olej na płótnie, 100 x 110 cm

Świerk, olej na płótnie, 110 x 120 cm

Urządzenie do obserwowania roślin, instalacja, drewno, rośliny

Urządzenie do kiełkowania roślin, instalacja, drewno, tworzywo sztuczne, rośliny (sałata, ziemniak, winorośl)

Urządzenie do transportowania roślin, instalacja, drewno, tworzywo sztuczne, roślina (pomidor)

Spis materiałów w wersji cyfrowej:

opis prac

portfolio

wybrane publikacje

biogram